

Oponentský posudek na disertační práci

Mgr. Aleny Němcové na téma

„Trestní odpovědnost a ukládání sankcí mladistvým“

I. Doktorandka předložila rozsáhlou disertační práci čítající 224 číslovaných stran textu včetně úvodních stran, obsahu, seznamu literatury a příloh. Vlastní text práce činí 197 stran. Zvolené téma je aktuální, v literatuře již částečně zpracované. Autorka si za cíl práce mimo jiné vytkla zachycení současného právního stavu spolu s jeho výkladem a judikaturou. Připomínám však, že práce disertační má obsahovat původní výsledky (§ 47 odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách). Přislíbem pro naplnění účelu disertační práce může být v úvodu vyjádřená snaha o postížení nedostatků právní úpravy včetně nabídky jiných řešení či doplnění publikovaných názorů o jinou úroveň pohledu.

II. Obsah práce tvoří vedle úvodu a závěru 8 částí, z nichž většina je dále členěna. Toto členění lze považovat za přehledné a vcelku zdařilé. Jako nadbytečná se mi jeví kapitola o ukládání sankcí dětem do patnácti let, neboť přesahuje rámec zkoumané problematiky. Snad ji lze přijmout jako určité upozornění na širší souvislosti. Poněkud neorganicky je přiřčena kapitola o ochraně mladistvých delikventů v mezinárodním právu, za ní následuje již jen závěr. Očekával bych, že bude o ochraně mladistvých v mezinárodních dokumentech pojednáno v rámci analytické části, neboť mohou být významným zdrojem informací, které lze v práci využít.

Úvod je nastíněním obsahu práce a nalezneme v něm i základní zdůvodnění přijetí nové a speciální právní úpravy soudnictví ve věcech mládeže. Zdůvodnění je pak zevrubněji rozvedeno v následujících kapitolách. Jinak úvod tvoří pouze nastínění obsahu práce.

Kapitola nazvána (poněkud víceznačně) „Trestněprávní politika mládeže a její východiska“ je podle mého názoru nejzajímavější na celé práci. Obsahuje kriminologická východiska, byť jsou zmíněna stručně. To je škoda, neboť pouze tato část práce (čítající cca 17 stránek) je teoretickým základem práce, což je málo. Za úsměvné považuji uvedení příslušnosti k mužskému pohlaví jako kriminogenní faktor kriminality mladistvých (str. 23). Příslušnost k pohlaví nelze považovat za kriminogenní faktor. V ostatním v zásadě s autorkou souhlasím. Doktorandka správně poukazuje na to, že prevence další kriminální činnosti mladistvých spočívá spíše v odklonech, což dovozuje z údaje, že 70 % mladistvých jsou prvotrestaní. Stejně tak se přikláním k názoru, že nevhodné odsouzení by mohlo u mladistvých vést k sekundární delikvenci.

Vývoj právní úpravy soudnictví nad mládeží na území České republiky, jež tvoří náplň kapitoly třetí, je pojednáním popisným, bez vlastních myšlenek. Obdobně i kapitola

čtvrtá (Nástin právní úpravy dle zákona o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931) neskýtá žádný prosto k polemice, neboť kapitola je opět popisem bez vlastních myšlenek.

Obecně o zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, je pojednáno v kapitole páté. Lze přisvědčit názoru autorky, že termín „mládež“ je v zásadě totožný s pojmem „dítě“ (srov. § 126 TZ) a je otázkou, zdali má použití pojmu „mládež“ své opodstatnění. Sdílím také kritiku struktury § 2. Rozdělení paragrafu do 3 odstavců, jak navrhuje autorka, by bylo smysluplnější. V dalším textu nerozumím slovnímu spojení „právní vyspělost“ (str. 57), patrně se jedná o překlep. V kapitole se též vyjadřuje k některým dalším otázkám jako je pojem provinění, vhodnost samostatného zákona upravujícího trestní odpovědnost mládeže apod.

Otázkám základů trestní odpovědnosti mladistvých je věnována kapitola šestá. Nalezneme zde především pasáže o způsobilosti mladistvého ke spáchání trestného činu. Autorka připomíná spor o charakter rozumové a mravní vyspělosti. Nejzajímavější je však část výkladu o věkové hranici trestní odpovědnosti, i když postrádám hlubší úvahy. Z nedostatků obsahových poukazují na nesprávné tvrzení, že ochrannou výchovu lze uložit od 12 let (str. 77), což je v rozporu s § 93 odst. 3 ZSVM, z něhož je patrné, že lze uložit ochrannou výchovu i mladším dětem. V rámci podkapitoly o zániku trestní odpovědnosti je pozornosti hodné upozornění na přepjatost požadavku, že čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost podle § 7 ZSVM (str. 95).

Kapitola sedmá (opatření ukládaná mladistvým) je opět popisem či dokonce opisem právní úpravy se sporadicky vyskytujícími se glosami (např. str. 115 – návštěva probačního úředníka vs. zásah do domovní svobody; str. 126 – důsledky neplnění probačního programu; str. 128 – povinnost zaplatit přiměřenou peněžitou částku a možnost jejího uhrazení z výtěžku prodeje věcí mladistvého, absence horní hranice výše peněžité částky; str. 140 - periodicitu přezkumu důvodů pro trvání zabezpečovací detence; str. 152 – institut mladých dospělých zejména v souvislosti s pokračováním v trestném činu; str. 185 - trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody, jež je kryto zcela vykonanou vazbou, a zhodnocení chování ve výkonu odnětí svobody jako kritérium pro zahlazení odsouzení). Opět i v této kapitole jsou trestuhodné nesprávnosti. Např. na str. 146 autorka prohlašuje, že „ZSM na rozdíl od trestního zákoníku však nezná trest ... zákaz činnosti,...“ [srov. § 24 odst. 1 písm. e) ZSVM].

Nadbytečnou je kapitola o ukládání sankcí dětem do patnácti let, navíc i v této kapitole postrádám přínos vědeckého bádání autorky. Upozornění na skutečnost, že pro opatření ambulantního typu nejsou střediska výchovné péče všude místně dostupná (str. 189) či prezentace sporu, zdali uložení dohledu probačního úředníka nebrání skutečnost, že se dítě nachází ve výkonu ústavní výchovy (str. 191), stejně jako postesknutí nad konkurencí institutů práva rodinného a trestního, má zase a znovu charakter glosy, nikoliv vědeckého pojednání o problému.

Za přínosné považuji upozornění na ustanovení čl. 25 Úmluvy o právech dítěte, které dítěti garantuje právo na pravidelné hodnocení zacházení s dítětem a všech dalších okolností spojených s jeho umístěním (str. 200 až 201). Jde však o jediný přínos kapitoly deváté (ochrana mladistvých delikventů v mezinárodním právu).

Závěr na cca 1 a půl stránky je příliš stručný. Plní spíše funkci krátkého doslovu, neshrnuje ani základní výsledky vědeckého zkoumání doktorandky.

III. Práce se řadí mezi práce nižší úrovně, a to především po stránce obsahové. Práci chybí širší a zevrubnější teoretická východiska. Doktorandka se uchýlila k popisu jevu s komentářem k některým sporným otázkám. Glosy mnohdy nejsou ani původní. Absentuje řešení problémů v širších souvislostech. Přesto lze konstatovat, že prezentované názory odpovídají dostupné literatuře, která je sice správně ale v omezeném rozsahu citována. Okruh pramenů je dostačující. Doktorandka čerpala i z literatury zahraniční. Pokud jde o odkazy, chybí tam, kde bylo evidentně čerpáno z literatury. Předkládané dílo má ve svém celku logickou strukturu (srov. kritiku v úvodu posudku) a je členěno přehledně. Předkládaná práce by bez problémů obstála jako práce rigorózní. Jako práce disertační je spíše podprůměrná, lze ji však ještě akceptovat.

Formální stránka nevykazuje závažnější nedostatky. Není vhodné uvádět názvy kapitol na konci stránky, když text začíná na stránce následující (např. str. 27, 83, 112). Stylisticky a jazykově je práce na dobré úrovni, žurnalismy jsou zcela ojedinělé (např. „Rubikon trestního práva“ na str. 79). V textu se téměř neobjevují chyby gramatické, ani pravopisné. Překlepy (např. „trestného“ na str. 78) či chybějící slova (např. str. 95, str. 101) se vyskytují zcela sporadicky.

IV. Otázky a náměty k obhajobě:

Vyjádřete se k možnosti snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti a zejména k Vašemu názoru na str. 83, že „v podmínkách našeho legislativního procesu je dosažení vyváženého stavu při aplikaci dvou různých hranic pro trestní odpovědnost u méně závažných trestných činů a u více závažných trestných činů nemožné“. Odůvodněte Váš návrh na snížení trestní odpovědnosti na 12 let (str. 92).

V. Závěrem lze konstatovat, že předložená práce, i přes výše uvedené výhrady, v zásadě **splňuje obsahové a formální požadavky kladené na disertační práce, a proto ji doporučuji k ústní obhajobě.**

V Praze dne 11. února 2011

doc. JUDr. Tomáš Grivna, Ph.D.